

ستمبر 2018

برتولت بریخت
14 نظماں
پنجابی کار: مقصود ثاقب

برتولت بریخت

(جرمنی دا اُتھل کار شاعر)

جنم: 10 فروری، 1898

موت: 14 اگست، 1956

14 نظماں

پنجابی کار: مقصود ثاقب

1- چنگے کم پاروں کھد یرٹیا گیا

کھاندے پندے گھراں دے پجیاں وانگ

میری پال سانجھ ہوئی

میرے ماپیاں نے میرے گل 'ج

اک کالر نہیاتے

واہوا لاڈ پیار کردے ہوئے

مینوں پالیا پوسیا وڈا کیتا

اوہناں مینوں اجیہی سکھیا دتی جو

میں دو جیاں تے حکم جاں رُعب جما سکاں

پر جد میری سُرَت سمبھلی

تے میں اپنا آل دوالا ویکھیا

تاں اپنے میل دے لوک مینوں ذری وی نہ بچے

نہ مینوں حکم دینا بھاندا

نہ اپنی سیوا

تے ایس لئی اپنے میل نالوں سانگا توڑ

میں نکھد میل دے لوکاں 'ج جا بیٹھا

انج

اوہناں نے اک دھروئی نوں پالیا پوسیا

اپنیاں ساریاں چالال اوہنوں سکھائیاں

تے اوہنے اوہ سارے بھیت دشمن کول کھول دتے-

ہاں، میں اوہناں دی پول کھول کے رکھ دیندا ہاں
 میں لوکاں 'چج' جا، اوہناں دی
 ٹھگی دا پانج آگھیر دا ہاں
 میں پہلاں ہی دس آؤندا ہاں جو اگے کیہ ہوسی،
 کیوں جو میں اوہناں دیاں صلاحواں
 دا دُھر اندروں جاؤ ہاں۔

اوہناں دے بھر شٹ پنڈتاں دی سنسکرت
 میں وٹا دیندا ہاں لفظ بہ لفظ
 عام بول چال وچ، تے اوہ
 لگن لگدی ہے صاف صاف گپ گیتا۔

نیاں دی تکرری نال
 اوہ کیویں ڈنڈی مار دے نیں
 ایہہ پول وی میں کھول دیندا ہاں
 تے اوہناں دے سونہوے دس آؤندے نیں
 اوہناں نوں ایجیے ویلیاں تے میں
 بے دخل لوکاں 'چج' پیٹھدا ہاں
 جدوں اوہ نابری دا پک پکاندے ہوندے نیں۔

اوہناں نے میرے لئی چتاوئی بھیجی
 تے میں جو وی جوڑیا سی محنت نال

اوہ کھوہ لیا
 جدوں میں پھیروی نہ مڑیا
 اوہ مینوں پھڑن لئی آئے
 بھائیں اوہناں نوں میرے گھر 'بچ گجھ وی نہ لبھا
 اوہناں پرچیاں توں بنا
 جیہناں 'بچ لوکاں خلاف اوہناں دیاں
 کالیاں کرتوتاں دا خلاصہ سی
 ابس لئی جھٹ اوہناں میرے خلاف
 اک ورنٹ کڈھ دتا
 جس 'بچ دوس سی میرے وچار نکھد نہیں
 جانے نکھد لوکاں دے نکھد وچار-
 میں جتھے وی جاندا
 دھناڈاں دی اکھ دا کنڈا سدھ ہوندا،
 پر جو خالی ہتھ ہوندے
 میرے خلاف نکلیا ورنٹ پڑھ کے
 مینوں ایہہ کہندے ہوئے لگن دی تھاں دیندے
 "توں اک چنگے کم پاروں کھدیٹیا گیا ایں!"
 (1936-38)

2- شہراں بارے

ایہناں تھلے گٹر ہن

ایہناں اندر گجھ نہیں تے ایہناں اُتے دُھواں
 اسیں ساں ایہناں وچکار تے سانوں کوئی خوشی نہ جُوی
 شتابی نال لنگھے اسیں، گزر رہے ہن ایہہ وی ہولی ہولی۔
 (1927)

3- بھکھیاں توں روٹی کھس لئی گئی ہے

بُھل چُکا ہے منکھ ماس دی پچھان
 وارتھ ہی بُھلا دتا گیا ہے لوکاں دا پسینہ۔
 جے جے کاراں دی سُنج لہہ چکی ہے
 گولہ بارود دے کارخانیاں دیاں چمنیاں وچوں
 دُھواں اٹھ رہیا ہے۔
 (1933-47)

4- آون والے وڈ ویلے دی رنگیل کہنی

جنگل پھٹسن وت وی
 واہک اُگاسن وت وی
 بنے رہسن شہر وت وی
 منکھ لیسن ساہ وت وی۔
 (1933-47)

5- لڑائی دا دھندہ

اک وادی دا لنگار لاه کے
بنادتی گئی ہے اک کھائی-
(1933-47)

6- ایہہ رات ہے

ویا ہے جوڑے
بستریاں اُتے لیٹے ہن
جوان عورتاں
یتیم جسمن-
(1936-38)

7- اُتے بیٹھیاں دا کہن ہے

اُتے بیٹھیاں دا کہن ہے:
ایہہ وڈپ دا راہ ہے
جیہڑے تھلے دھسے ہن، اوہناں دا کہن ہے:
ایہہ راہ قبر دا ہے-
(1936-38)

8- جدوں کوچ ہو رہیا ہوندا ہے

جدوں کوچ ہو رہیا ہوندا ہے
ہیتے لوک نہیں جاندے ہوندے
کہ دشمن اوہناں دی ہی کھوپڑی اُتے
کوچ کر رہیا ہوندا ہے۔
اوہ آواز جو اوہناں نوں حکم دیندی ہے
اوہناں دے ہی دشمن دی آواز ہوندی ہے
اتے اوہ آدمی جیہڑا دشمن بارے بھاشن دے رہیا ہوندا ہے
آپ دشمن ہوندا ہے۔
(1936-38)

9- ایم۔ (مایا کووسکی) لئی قبر لکھت

شارک مچھیاں تُوں میں جھکاوا دے گیا
شیراں نوں بھواغلی
میتوں جیہناں نے کھا لیا
اوہ کھٹل سن۔
(1941-47)

10- ہالی وُڈ

روز روٹی کماون لئی

میں منڈی جاندا ہاں، جتھے جھوٹھ خریدے جاندے ہن
آس نال
میں وچکن والیاں بچ اپنی تھاں بنا لیدیا ہاں۔
(1941-47)

11- آگُو جدوں امن دی گل کردے ہن

آگُو جدوں امن دی گل کردے ہن
عام آدمی جاندا ہوندا ہے
کہ جنگ لگُو ہے
آگُو جدوں جنگ نوں پُندے ہن
مورچے اُتے جان دا حکم
ہو چکیا ہوندا ہے۔
(1936-38)

12- اوہ جیہڑے شکھر تے بیٹھے ہوندے ہن، کہندے ہن

اوہ جیہڑے شکھر تے بیٹھے ہوندے ہن، کہندے ہن:
امن تے جنگ دے ارتھ وکھرے وکھرے ہن
پر اوہناں دا امن تے اوہناں دا جنگ
ہوا تے لوڑھ واکن ہے

جنگ جدا ہے اوہناں دے امن چوں
 جیویں ماں دی گلّھ چوں پتر
 ماں دی ڈراؤنی شکل چیتے کراندا ہویا
 اوہناں دا جنگ گرک دیندا ہے
 جو کجھ وی اوہناں دے امن نے سانجھ رکھیا سی۔
 (1936-38)

13- ڈاکٹر دے ناں اک مزدور دا خط

سانوں پتہ ہے اپنے روگ دا کارن
 اوہ اک چھوٹا جیہا لفظ ہے
 جسوں سبھ جاندا ہے ہن
 پر کہندا کوئی نہیں،
 جدوں بیمار پیندے ہاں
 تاں دسیا جاندا ہے
 صرف تسیں (ڈاکٹر) سانوں بچا سکدے ہو
 لوکاں دے پیسے نال بنے
 وڈے وڈے میڈیکل کالجوں وچ
 بہت سارا پیسہ خرچ کر کے
 دس سال تک
 ڈاکٹری دی سکھیا حاصل کیتی ہے تسیں

تد تاں شسین

سانوں ضرور اچھا کر سکو گے۔
کیہ سچ مچ شسین سانوں تندرست
کر سکہے ہو۔

تھاڈے کول آوندے ہاں جدوں
سریر تے بچے چتھڑے کھچ کے
کن لگا کے سُنڈے ہو شسین

ساڈے ننگے جسموں دی آواز
کھوجدے ہو کارن سریر دے اندر۔
پر جیکر

اک نظر سریر دے چتھڑیاں اُتے مارو
تاں اوہ خبرے تہانوں زیادہ دس سکن
کیوں گھس پٹ جانڈے ہن

ساڈے سریر تے کپڑے
بس اک ہی کارن ہے دونوں دا
اوہ اک چھوٹا جیہا شبد ہے

جسوں سبھ جانڈے ہن
پر کہنڈا کوئی نہیں۔

تسین کہنڈے ہو موڈھے دی تراٹ ہے
سیے تے سلھ دی وجہ کر کے
ڈاکٹر

تسیں دسو ایہہ سلھ کتھوں آئی؟

بہت زیادہ کم

اتے بہت گھٹ روٹی نے

لستا کر دتا ہے سانوں

ٹُخے اُتے لکھدے ہو

”ہور وزن ودھاؤ“

ایہہ تاں اوویں ہی ہے

جیویں چلھی گھاہ نوں کہو

کہ اوہ سُنکی رہے۔

ڈاکٹر

تھاڈے کول کنا وقت ہے

ساڈے ورگیاں لئی؟

کیہ سانوں پتہ نہیں

تھاڈے گھر دے اک قالین دی قیمت

پنچ ہزار مریضاں توں میلی فیس دے

برابر ہے

بے شک تُسیں کہو گے

اس پنچ تھاڈا کوئی دوس نہیں

ساڈے گھر دی دیوار اُتے

پسری سلھ وی

ایہی کہانی دُہراوندی ہے

سانوں پتہ ہے اپنے روگ دا کارن
اوہ اک چھوٹا جیہا لفظ ہے
جسوں سبھ جانڈے ہن
پر کہندا کوئی نہیں
”اوہ ہے غریبی“۔

14- سال در سال

1- ہن، اس رات وچ، جدوں میں تینوں پیار کردا ہاں
چنے بدل گواچے۔ گواچے آسمان وچ امڑدے ہن
بجری اتے پانی دا غصہ اتردا ہے
اتے بنجر زمین اتے تھر تھراؤندی ہے ہوا۔

2- جھرنے وھندے ہن
پھاڑ دی ڈھلان اتے
ہر سال
اپر اکاش وچ
موجود ہن بدل سدا۔

3- بعد وچ، جدوں سال ہوگے ویران
بدل اتے کوہرا تدی رہنگے موجود
پانی غصہ اتاردا رہے گا۔ بجری اتے
اتے بنجر زمین اتے تھر تھراؤندی رہیگی ہوا۔